

Posudek na diplomovou práci „Obraz islámu v polských a českých médiích“ diplomantky Gulnary Jafarové

Téma posuzované diplomové práce je mimořádně aktuální a podle mého názoru velmi dobře zvolené. Je třeba ocenit, že jazyk práce samotné je na výborné stylistické úrovni, třebaže čeština není mateřský jazyk diplomantky. Občasné překlepy jsou zcela v normě. Pokud je mi známo, v českém jazyce podobné srovnání neexistuje, pozornost odborných textů se zaměřuje spíše na sousední země, zejména Německo.

Pokud jde o formální stránku textu, mohu konstatovat, že diplomová práce je dobře členěna, všechny části jsou co do rozsahu proporční a vyvážené. Text je souvislý a logicky vystavěný. Mírná výtká se týká občasných nejasností ohledně citací, či přímo absenci citací. Například ve větě „První skupina jsou Češi, kteří přijali islám, podle Vladimíra Sánky je to přibližně 400 osob,“ není jasné, kdo je to Vladimír Sánka. Tato informace se objevuje až o několik stránek dále. Jedná se o ústní pramen nebo citaci z publikace? Rovněž informace ze str. 28 by si zasloužily citaci. Na str. 88 mi není jasné, k čemu se vztahuje text psaný kurzívou *Fatva je forma nábožensko-právního ....* Citováno by mělo být i prohlášení BIS atd.

Citace by měla být i tam, kde diplomantka uvádí „obecně známé věci“, např. že ve 20. století vznikly tři překlady Koránu: „První je dílem Ignáce Veselého, druhý překlad vytvořil Richard Nykl, zatímco třetí – považovaný za nejdokonalejší – byl pořízen Ivanem Hrbkem.“ Osobně považuji Nyklův překlad za mnohem kvalitnější a přesnější, byť jeho jazyk je dnes již archaický. Hrbkův překlad je mnohdy kritizován i samotnými muslimy (čemuž se ovšem nevyhne žádný překlad).

Více výhrad mám k obsahové stránce textu. Především, že velmi oceňuji, že se diplomantka ve své práci snaží o kritický pohled na věc a že argumentace je solidní. Autorka správně uvádí, čemu se chtěla v práci vyhnout a co chtěla ukázat. Některé vývody a argumenty diplomantky mi ale nejsou zcela jasné a rád bych si o nich pohovořil při obhajobě:

Často je možné si všimnout, že masmédia uvádějí o islámu informace, které jsou zavádějící nebo rovnou nepravdivé. Chtěla bych proto uvést několik publikací, které vydala islámská nadace v Praze či v Brně a které poskytují dobré informace o islámu. První z nich je kniha autorek Leily Azzam a Aishy Gouverneur nazvaná Muhammad, Posel Boží. Pražská nadace vydala text Sunna – O chování Proroka, v roce 2000 vyšel (arabsky i česky) Korán skomentářem Abdullaha Yusifa Alího. Mezi brožurami vydanými v Praze jsou také Lidská práva v islámu, Džiháda propagační brožury Stručný průvodce k porozumění Islámu, Pravé náboženství a další.

Z odstavce bych nabyl dojmu, že se diplomantka domnívá, že obraz islámu tak, jak ho líčí sami muslimové, je vždy správný, kdežto média jej vždy záměrně zkreslují. Zejména poslední jmenovaná kniha „Pravé náboženství“ pochází od velmi kontroverzního Bilala Philipse, jenž propaguje netolerantní wahhábitský směr islámu. Stojí za zmínku, že kvůli jeho jiné knize „Základy tauhídu“ údajně zasáhla policie v pražské mešitě, jak o tom nedávno informovala média. Místo hodnotícího výrazu „dobré informace“ bych navrhoval např. „pohled některých muslimů“. Ve výčtu by se mohla objevit i kniha „Zakázané a povolené v islámu“ od kontroverzního Júsufa Qaradáwího, neboť zmínka o publikaci je na str. 51 diplomové práce.

Dále mi připadá, že některé mylné informace médií nejsou tak zkreslující. Např. *mnoho chyb a mylných informací, například v článcích o válce v Perském zálivu (1990–91) novináři po vzoru anglických zdrojů používali slovo „islamista“ ve významu „muslimský fundamentalista“, ačkoli v polštině toto slovo správně znamená „znalec islámu“.* V češtině novináři rovněž zavedli pojem islamista, který se do té doby v orientalistických kruzích používal ve smyslu „znalce islámu“. Sami „islamisté“ tak raději začali používat podle francouzského vzoru výraz „islamolog“. Osobně bych to nevnímal jako chybu nebo mylnou informaci.

Dále bych nevinil pouze média z vytváření negativního obrazu islámu, jak vyplývá z formulace:

Tyto články tvoří pro čtenáře hlavní zdroj informací o islámu (je málo lidí, kteří o něm čtou odborné knihy nebo chodí na přednášky) a pod jejich vlivem se v povědomí veřejnosti utváří negativní pohled na islám, muslimy a celý islámský svět.

Odborná kniha a přednášku nutně podle mého názoru neznamena nezaujatý či proislámský postoj, byť zmínka o knihách a přednáškách může evokovat jistý akademický přístup. Je mi zřejmé, že právě to zde diplomantka míní, formulaci zde uvádím jen pro ilustraci toho, jak složité je vyjadřovat se velmi přesně v médiích. To se týká i rozlišení mezi mešitou a modlitebnou, osobně v tom nevidím problém (str. 94). Mešita znamená v arabštině jakékoliv místo k modlení (dokonce existuje hadíth, že mešitou je vše kromě záchoda a hřbitova), výraz modlitebna je přijatelný.

U některých závěrů či postřehů postrádám další vysvětlení: *Vztahy mezi státními institucemi a muslimy jsou pozitivní, je zde vidět tolerance vůči islámu a muslimům. Když v roce 2006 jeden polský časopis publikoval karikaturu proroka Mohameda, tehdejší polský premiér, ministr zahraniční věci, mnozí politici z opozičních stran či církevní hodnostáři včetně arcibiskupa S. L. Glodže tento skutek odsoudili a vyjádřili lítost nad tím, že na území Polska bylo uraženo náboženské cítění muslimů.* Jaká je výpovědní hodnota tohoto odstavce? Lze to chápat jako pozitivní informování o islámu a toleranci, nebo to lze vykládat tak, že katolická církev má s muslimy na některé (konzervativní) věci společné názory?

Dále diplomantka konstatuje, že *Podle některých ukazatelů se zdá, že míra islámofobie v České republice je poměrně vysoká. Došlo například k tomu, že byla zamítnuta výstavba několika mešit, protože je neschvalovali místní obyvatelé, kteří se obávali nebezpečí rozvoje terorismu v okolí nově vzniklého muslimského centra.*

Osobně se domnívám, že ne vždy je platné kladení rovnítka mezi islamofobií a některými názory části obyvatelstva. Někdy jsou důvody rozumové, nikoliv iracionální. Nelze argumentovat, že existují určité obavy ze šíření propagandy a radikálních ideologií, jako například v sousedním Německu?

Podle mého názoru není zcela nezaujatý následující odstavec:

V prohlášení Davida Macka je vidět, že nebyl uveden celý kontext, ale jen vybrané věty a slova, které jsou nasměrovány proti islámu, a dodávají ještě víc negativních konotací, například nehlásá islám, ukládá trest smrti pronevěrné ženy a odpadlíky od islámu. Na to Hassan Muneeb odpovídá, že věty jsou vytrženy z kontextu a navíc je nutné posuzovat nikoli názory jednotlivců, ale učení samotných církví. Není správné považovat všechny muslimy za radikální a nebezpečné kvůli chování jedné minority.

Dotyčná kniha z pera Júsufa Qaradáwího je velmi kontroverzní, výzvy k bití žen jsou tam zcela explicitní, některé problematické pasáže byly v českém překladu dokonce vypuštěny, dílo samo je v několika zemích dokonce zakázáno. Ptám se tedy, jestli je možné tyto konkrétní zprávy chápat jako negativní obraz islámu ve smyslu nepochopení a desinterpretace.

Za negativní nepovažuji ani informování o *požitcích* během ramadánu „protože asociuje různá – namnoze tělesná – potěšení či rozkoše.“ Arabské právní texty jsou skutečně v tomto ohledu dosti zemité a v českém kontextu se jedná spíše o eufemismus, nežli o vyvolávání negativních emocí.

Můj poslední dotaz se týká toho, co diplomantka rozumí pojmem „řadový občan“ ve vztahu k Pavlíně Bitarové a Lukáši Lhoťanovi.

Některé mé výtky lze vnímat i pozitivně, že se práce dotýká skutečně aktuálních problémů a že na věc může existovat více rozdílných pohledů. Z tohoto důvodu práci doporučuji k obhajobě. Pokud jde o návrh hodnocení, bude jistě záviset na výsledku obhajoby, zatím navrhuji stupeň (lepší) velmi dobrá.

Vypracoval Mgr. Pavel Ťupek Ph.D.

V Praze. 15. června 2014